

PILAR RAHOLA

“Tota la història de Catalunya és un gran forat”

‘Mariona’, la nova novel·la de Pilar Rahola, s’endinsa en uns anys de revolta col·lectiva –arrenca el 1824 i acaba el 1870– explicats a partir d’una dona de la menestralia de la vila de Gràcia. Avalots, bullangues, carlinades i repressió conviuen amb l’aprenentatge personal de lluitar per la llibertat

a

llegim

46-47

- Entrevista a Joan-Daniel Bezonoff, que publica ‘Matar De Gaulle’
- Edicions de 1984 publica nou llibre d’Alaa Al Aswani

48-49

- ‘Enamorats’, un descobriment literari
- La reedició de les memòries de Gaziell, ‘Tots els camins duen a Roma’

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

MARIONA
PILARRAHOLA
RBA-LAMAGRANA
284 PÀG./18€

Quan va publicar *El carrer de l’Embut* el febrer del 2013, Pilar Rahola va dir que “l’aposta literària que assumia” tindria continuació ben aviat. Ha complert la promesa, i un any i mig després publica una nova novel·la, *Mariona*. Igual que la seva predecessora, torna a ser una ficció històrica –que mira cap enrere per parlar, de retruc, del present–, però aquesta vegada Rahola ha volgut explicar una història lineal, que arrenca l’any 1824 i acaba el 1870, ambientada a Barcelona i amb un personatge femení que passa “de l’acceptació a rebotar-se amb el segle”.

“El segle XIX no ha estat gaire explorat en la literatura catalana, és desconegut i alhora intens, a més de ser molt important per entendre l’actualitat –deia aquest dijous al dinar de premsa de presentació, poc abans de demanar un menú vegetarià al restaurant Windsor–. *Mariona* és el meu petit homenatge a Benito Pérez Galdós, de qui vaig llegir amb passió una part dels *Episodios nacionales* quan era jove. És, també, el meu homenatge permanent a Mercè Rodoreda. Hi ha una mica de Flaubert i, sens dubte, la mala llet de Joan Oliver”.

Rahola reconeix que li agrada molt més llegir “la història a través de la mirada de l’escriptor que no

pas en assajos històrics”. És per aquest motiu que l’argument de *Mariona* està travessat de dalt a baix per una quantitat de fets important. “Tota la història de Catalunya és un gran forat”, admet l’autora, fent referència al poc coneixement que se’n té. La novel·la transcorre durant els dos primers terços del segle XIX: “Hi parlo d’uns anys de revolta col·lectiva però també de revolta personal, centrant-me en l’evolució de la Mariona, un personatge que he après a estimar –diu–. El XIX és un segle d’avalots, de bullangues, de lleves, de carlinades... És l’inici de la modernitat, i l’aixecament durant la Setmana Tràgica el 1909 no s’entén sense recordar les revoltes i els bombardejos de Barcelona del segle anterior”.

Una ciutat sempre amenaçada

Paral·lelament al transcurs dels fets, Rahola se les empesca per narrar retalls del passat –com ara l’Avalot de les Favetes de Manresa, o la història dels martiris de santa Eulàlia– o bé per contextualitzar els anys en què la Mariona viu amb anècdotes, decisions polítiques i revoltes que acaben afectant, sigui de forma directa o no, la vida de la protagonista. “La Mariona Caurich és una noia menestral que viu a la vila de Gràcia [que no seria annexada a Barcelona fins al 1897]. Vol viure en pau

amb l’Albert Espiga, el seu marit i pare de quatre fills, però el segle la devora i la sacseja fins que s’acaba rebotant –recorda–. És mare d’un jove quintat per l’exèrcit espanyol el 1845, i més endavant serà àvia d’un altre noi que torna a ser cridat pels militars, i això desembocarà en la Revolta de les Quintes del 1870”.

A Rahola no li cal insistir en una de les frases més cèlebres del general Baldomero Espartero, “*Barcelona ha de ser bombardeada cada cincuenta años*”, perquè durant els anys en què transcorre la novel·la la màxima es compleix amb escreix. Passa l’any 1823, quan cal sufocar la revolta popular iniciada tres anys abans, en què l’exèrcit espanyol és ajudat pels Cent Mil Fills de Sant Lluís, provinents de França. També el 1843, quan a causa de la crisi de la indústria cotonera hi va haver un altre aixecament, i el 1870, quan les tropes comandades pel general Gaminde han d’acabar amb la Revolta de les Quintes de la vila de Gràcia, on els ciutadans diuen prou, tips que els arrabassin els joves injustament per servir –i morir– defensant els interessos de l’exèrcit espanyol. Igual que la Marianna de Carla Gràcia, que a la recent *Set dies de Gràcia* (Rosa dels Vents, 2014) se centrava en l’aixecament del 1870, la Mariona de l’últim tram de la novel·la de Rahola també es decideix a lluitar

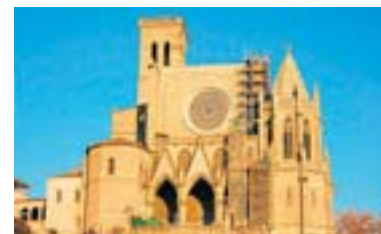

NASCUDA A BARCELONA EL 1958, PILAR RAHOLA DEDICA DUES HORES CADA MATÍ A ESCRIURE FICCIÓ. FRANCESC MELCION

CINC PINZELADES D'HISTÒRIA QUE APAREIXEN AL LLIBRE

L'Avalot de les Favetes

Mentre serveix a casa del senyor Morset, que Rahola inclou a la novel·la per "fotre els burgesos que es tiraven les criades", la Mariona escolta les històries que li explica la cuinera, la Rita, que de tant en tant recorda l'Avalot de les Favetes del 1688. Una part important dels manresans van aixecar-se contra els *favets*, "pagesos traïdors que estaven a favor dels canonges i que volien que la pàgesia pagués el delme a l'Església -diu la Rita a la no-

vel·la-. El delme [...] era la desena part de totes les fruites i i hortalisses, i del cànem i les cebes i els alls i les faves, tot el que produïen el regadiu i el guaret, de tot en volien un de cada deu, aquells mals cristians de canonges".

El virrei Amat i l'actriu

Durant l'epidèmia de febre groga del 1821 la Mariona passa unes setmanes al palau de la Virreina de Gràcia (l'altre és a la Rambla). Això serveix per recordar la història de Manuel d'Amat i Junyent (1707-1782), militar espanyol i virrei del Perú entre 1761 i 1776. Entre les seves gestes hi ha l'exploració de l'illa de Pasqua i les tres expedicions a Tahití, que va rebatejar com a illa d'Amat, però també la relació amb l'actriu criolla Micaela Vi-

llegas, coneguda com la Pericholi, a qui va regalar una carrossa daurada. Quan va tornar del Perú es va casar amb una novia del monestir de Jonqueres a qui triplicava l'edat i que va viure nou anys més que ell.

La fàbrica dels Bonaplata

Ramon i Gabriel Bonaplata van començar a fabricar indianes el 1803. Tres dècades més tard, un dels cinc fills de Ramon, Josep, va impulsar la primera indústria tèxtil moguda per la força del vapor a Espanya, instal·lada al carrer Tallers de Barcelona. Coneguda com El Vapor, la fàbrica dona feina a l'Albert, marit de la Mariona. El 1835, en plena bullanga popular, els treballadors van atacar la fàbrica dels Bonaplata. "Aquelles màquines mo-

dernes, que ho feien tot gairebé soles, varen rebre l'odi dels treballadors, que no les veien com a amigues del progrés, sinó com a enemigues del seu lloc de treball". L'herència luddista anglesa acabava d'arribar.

El tren Mataró-Barcelona

Un dels personatges secundaris de *Mariona* és l'Elpidio, "gran cronista d'alguns fets viscuts en carn pròpia, i en especial tenia predilecció per contar tots els detalls de la inauguració del primer ferrocarril que va existir al país, el tren que va viatjar de Mataró a Barcelona". El *miracle* es va produir el 28 d'octubre del 1848. "I, Barcelona enllà, el resò de la gesta es repetia en totes les converses: «Han anat de Mataró a Barcelona i han tornat en

un sol dia!», deien uns. «En menys d'una hora, a Mataró», deien altres". Rahola recorda que el 1840 ja s'enviaven cartes als ministres espanyols demanant "l'amplada europea del tren per poder arribar a París".

El general Prim

Governador militar de Barcelona (1843), capità general de Puerto Rico (1847) i president del consell de ministres (1869-1870), Joan Prim i Prats va ser una figura "odiada i estimada alhora", segons recorda Rahola, perquè, d'una banda, va ser capaç d'autoritzar dos bombardejos a Barcelona (el 1843 i el 1870), i, de l'altra, va publicar articles com el que reproduïx al llibre: "Pues palo y hierro a los

catalanes, decís vosotros, olvidando que al caballo fogoso y de pura sangre no se le puede domar con el látigo y la espuela, porque indudablemente se dispara y arroja el jinete por el aire..."

pel seu nét, encara que tingui 64 anys. S'hi pot llegir: "Si calia cremar les llistes dels mossos, aniria a cremar-les, i si calia fer barricades i no permetre l'entrada dels soldats, seria la primera a cercar llambordes i fustes, per alçar-les més amunt, i pujaria als terrats i sortiria als balcons de Gràcia, i tiraria pedres, i si calia agafar pals i trabucs i disparar trets, aprendria a fer-ho; tot ho faria si calia, perquè ja havia pagat el tribut de sang".

La resistència continua

La Mariona amb prou feines sap llegir i escriure, i al llarg de la novel·la fa diversos intents d'acabar *La esplanada*, del polític Abdó Terrades, una novel·la "sobre les execucions massives del 1828 a l'esplanada de la Ciutadella per part del macabre comte d'Espanya", tal com es pot llegir en un dels passatges. "Volia recuperar alguns personatges que havien estat molt compromesos a l'època -assegura Rahola-. Un d'ells és, evidentment, Abdó Terrades, però també hi ha Anselm Clavé, que més enllà de fundar els cors que porten el seu cognom també va participar en l'assalt a la Ciutadella del 1842. I Ildefons Cerdà, que va construir la imatge urbana de la Barcelona moderna, però també va estar implicat en el seu temps". Rahola no s'oblida de Valentí Almirall,

"EL SEGLE XIX NO HA ESTAT GAIRE EXPLORAT EN LA LITERATURA CATALANA, ÉS DESCONEGUT I ALHORA INTENS", DIU RAHOLA

"ANEM CAP A UNES ELECCIONS PLEBISCITÀRIES, I AMB UNA LLISTA CONJUNTA AMB NOMS DESTACATS DE LA SOCIETAT CIVIL"

defensor d'un catalanisme d'esquerres federalista. "Era un gran intel·lectual i sabia parlar grec, llatí, francès, anglès, italià i alemany -a més de castellà i català-, però així i tot va ser tancat en tres presons borbòniques. I va aconseguir fugir de totes".

Si a *El carrer de l'Embut*, recordant el primer terç del segle XX amb especial èmfasi en els anys republicans, aconseguia bastir ponts amb el present, *Mariona* "torna a pourar en la història per explicar la Catalunya d'ara". Per Rahola, l'últim segle i mig és la història d'una llarga resistència. "Quan Bonaventura Carles Aribau engega la Renaixença, ja està acomiadant tota esperança. Escriu «Adéu-siau, turons, per sempre adéu-siau», però des de llavors els ideals liberals, republicans i d'una certa manera de ser catalana han continuat vius".

Havent dinat, a l'hora del cafè, la periodista i escriptora no va defugir referir-se al context actual: "Quan ens deien que no podríem votar, hem agafat un martellet i hem fet una esquerra. El 9 de novembre serà la festa del vot, s'escamparà per tot Catalunya i hi estarem tots implicats: anem cap a unes eleccions plebiscitàries, i amb una llista conjunta en què hi haurà noms destacats de la societat civil. Crec que el procés és imparabile".